

Ungdomsuddannelse i Danmark

Sociale og faglige faktorer har stor betydning for at få en uddannelse

AE fremlægger i denne analyse resultaterne af en stor kortlægning af unges chancer for at få en ungdomsuddannelse. Resultaterne viser, at mange forhold – såvel sociale som faglige faktorer – kan være med til at forøge unges chancer for at få en ungdomsuddannelse. At være vokset op med højtuddannede forældre, i et hjem med høj indkomst eller at have fået gode karakterer i dansk og matematik er med til at give unge nogle af de bedste kort på hånden i forhold til at få en uddannelse. Analysen rummer også en række mere overraskende resultater. Eksempelvis har jyske unge isoleret set bedre chancer for at få en uddannelse udover folkeskolen end unge fra resten af Danmark.

af senioranalytiker **Mie Dalskov Pihl**

12. august 2013

Analysens hovedkonklusioner

- AE har via en større kortlægning undersøgt de faktorer, der har betydning for at få en ungdomsuddannelse. I denne analyse sættes der fokus på de baggrunds faktorer, der øger den unges chance for at få en ungdomsuddannelse som 25-årig.
- Alt i alt finder analysen omkring 20 forskellige styrkeforhold, der øger chancerne for at få en ungdomsuddannelse.
- Mange faktorer øger unges chancer for at få en ungdomsuddannelse herunder både faglige og sociale faktorer som eksempelvis være vokset op i en familie med højt uddannelsesniveau eller at have fået gode karakterer.
- Analysens resultater peger på, at fokus på faglighed i folkeskolen er vigtigt for at sikre unge lige muligheder for at få en ungdomsuddannelse.

Kontakt

Senioranalytiker
Mie Dalskov Pihl
Tlf. 33557720
Mobil 26 20 40 36
md@ae.dk

Kommunikationschef
Mikkel Harboe
Tlf. 33 55 77 28
Mobil 28 36 87 50
mh@ae.dk

Sociale og faglige faktorer har stor betydning for at få en uddannelse

Ifølge de nyeste prognoser forventes det, at omkring hver sjette ung, der forlader 9. klasse, ikke får en ungdomsuddannelse inden 26-års-alderen.¹ Ser man på det faktiske uddannelsesniveau blandt de 25-årige, er andelen af unge uden ungdomsuddannelse noget højere, nemlig 23 procent. Det ses i tabel 1, hvor det højeste fuldførte uddannelsesniveau blandt de 25-årige er opgjort.²

Uanset om man bruger de seneste prognoser eller de nyeste tal for de unges faktiske uddannelsesniveau, så synes der langt til målsætningen om, at 95 procent af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse.

Tabel 1. 25-årige fordelt efter om de har gennemført en ungdomsuddannelse, 2012

	Antal pers.	Pct.
Har ikke gennemført en ungdomsuddannelse	11.900	23,1
Har gennemført en ungdomsuddannelse	39.500	76,9
Alle 25-årige	51.300	100,0

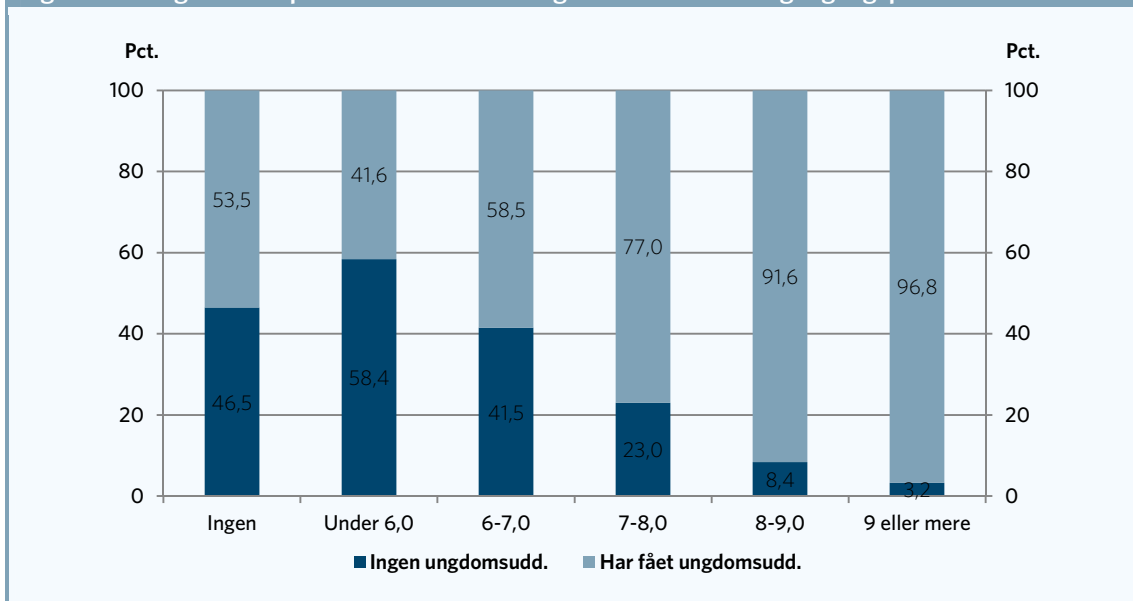
Anm.: Tabellen dækker alle 25-årige med bopæl i Danmark pr. 1. januar 2012. Unge, der er indvandret efter 15-års-alderen er ikke medtaget ligesom unge, der ikke har boet i Danmark under deres opvækst er udeladt.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

Et udtræk fra Danmarks Statistiks registre viser, at unge, der har klaret sig dårligt til afgangsprøverne i 9. klasse i dansk og matematik eller slet ikke har været til afgangsprøve, sjældnere har fået en ungdomsuddannelse som 25-årig, jf. figur 1.

I gennemsnit har 77 procent af de 25-årige fået en ungdomsuddannelse, men blandt unge, der ikke gik op til afgangsprøverne i dansk og matematik eller fik lave karakterer, er det kun omkring hver anden eller mindre, der får en ungdomsuddannelse.

Figur 1. 25-årige fordelt på om de har fået en ungdomsuddannelse og afgangsprøvekarakterer

Anm.: Figuren dækker alle 25-årige med bopæl i Danmark pr. 1. januar 2012. Unge, der er indvandret efter 15-års-alderen, er ikke medtaget, ligesom unge, der ikke har boet i Danmark under deres opvækst, er udeladt. Fordelt efter gammel karakterskala. Kun dansk og matematik. Kun afgangsprøver.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

¹ Kilde: UVM, profilmodellen 2011.

² Andelen på 23 procent af de 25-årige, der ikke har opnået en ungdomsuddannelse svarer til UVM's profilmodel for årgang 2002 og 2003.

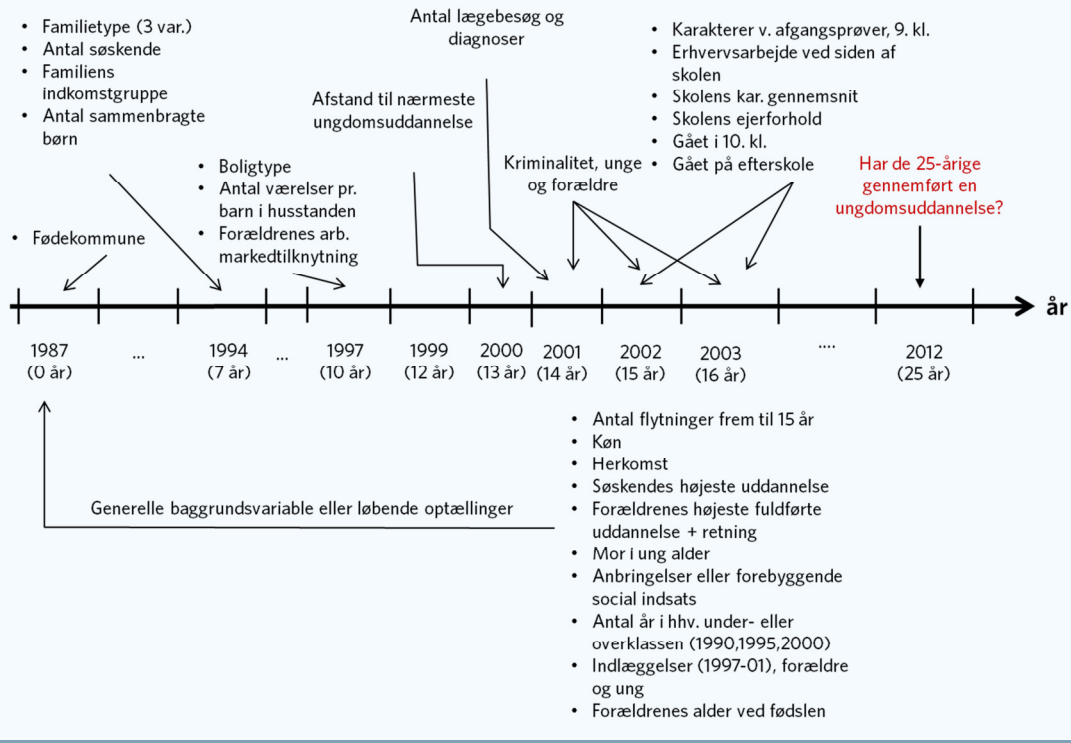
Boks 1. Sådan har vi undersøgt unge, der ikke har fået en ungdomsuddannelse

I analysen har vi undersøgt de 25-åriges uddannelsesstatus pr. 1. januar 2012. Vi har sammenholdt en lang række baggrundsplysninger med, om de unge har gennemført en ungdomsuddannelse, dvs. enten en gymnasial uddannelse eller en erhvervsfaglig uddannelse.

Baggrundsvariablene er indhentet ved at samkøre en række forskellige registre fra Danmarks Statistik, blandt andet registre for kriminalitet, sundhed, anbringelser, boligforhold, uddannelse, skolegang, karakterer³ og familieforhold.

Unge, der er indvandret til Danmark efter 15-års-alderen er udeladt af analysen. Derudover er unge, der ikke har oplysninger fra deres opvækst udeladt af analysen.

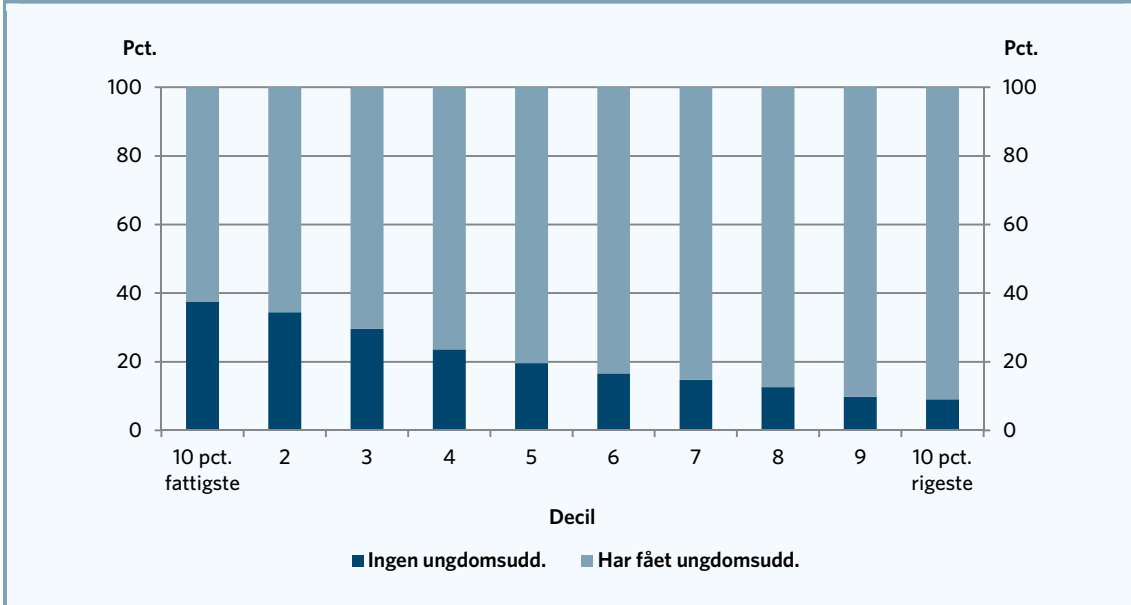
Alt i alt bygger analysen således på 51.000 unge, hvoraf knap 12.000 unge svarende til 23 procent ikke har opnået en ungdomsuddannelse som 25-årige.

Familiens indkomst i barndommen ser også ud til at have betydning for, om man får en ungdomsuddannelse, jf. figur 2. Unge, der er vokset op i familier med lav indkomst, har sværere ved at få en ungdomsuddannelse. Hvis familien hører til dem, der har de 30 procent laveste indkomster, har omkring hver tredje ung ikke fået en ungdomsuddannelse. I de familier, der har de højeste indkomster, er det omkring hver tiende.

³ Da de unge i analysen fik karakterer efter den gamle karakterskala, er analyserne udført på den gamle karakterskala.

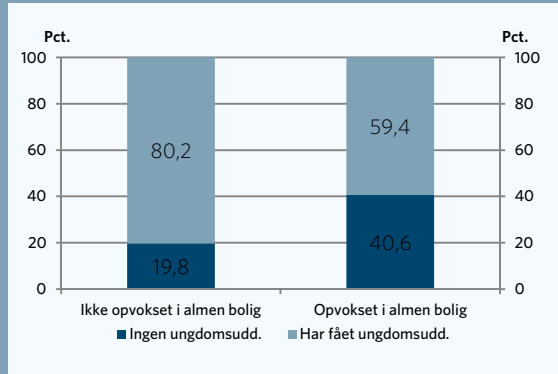
Figur 2. 25-årige fordelt på ungdomsuddannelse og familiens indkomstgruppe i barndommen

Anm.: Figuren dækker alle 25-årige med bopæl i Danmark pr. 1. januar 2012. Unge, der er indvandret efter 15-års-alderen, er ikke medtaget, ligesom unge, der ikke har boet i Danmark under deres opvækst, er udeladt. Fordelt efter familiens husstandsækvivalerede disponible indkomst. 1. decil er de familier, der har den laveste indkomst, mens 10. decil er de familier med de højeste indkomster.⁴
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

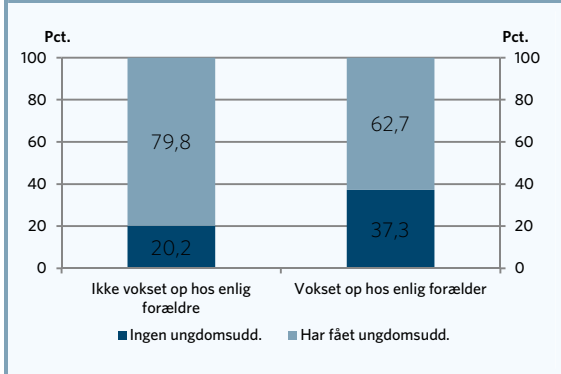
Figur 3A-B viser, hvor mange unge der har fået en ungdomsuddannelse fordelt på, om den unge er vokset op i en almennyttig bolig eller hos en enlig forsørger. Blandt unge, der er vokset op i almennyttige boliger eller hos enlige forsørgere, får kun 6 ud af 10 en ungdomsuddannelse. Hos de unge, der ikke er vokset op hos enlige eller i almene boliger, får ca. 8 ud af 10 en ungdomsuddannelse.

Figur 3A. Ungdomsuddannelse og bolig

Anm.: Alle 25-årige med bopæl i Danmark pr. 1. januar 2012. Ekskl. unge, der er indvandret efter 15-års-alderen, og unge, der ikke har boet i Danmark under deres opvækst. Boligforhold er undersøgt i 1997, dvs. da de unge var 10 år.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

Figur 3B. Ungdomsuddannelse og familietype

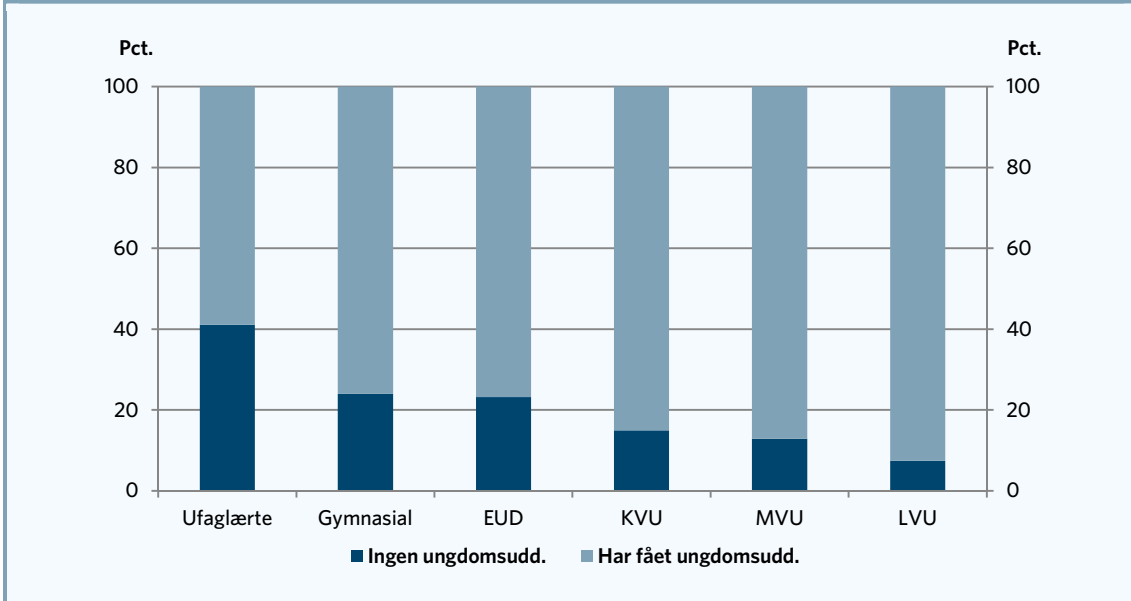

Anm.: Alle 25-årige med bopæl i Danmark pr. 1. januar 2012. Ekskl. unge, der er indvandret efter 15 års alderen, og unge, der ikke har boet i Danmark under deres opvækst. Boligforhold er undersøgt i 1994, dvs. da de unge var 7 år.
 Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

Blandt unge med ufaglærte forældre får blot 60 procent en ungdomsuddannelse, mens andelen ligger på 76-90 procent, hvis forældrene har en erhvervskompetencegivende uddannelse, jf. figur 4.

⁴ Husstandsækvivalerede disponible indkomster. Danmarks Statistiks officielle definition på disponibel indkomst er anvendt, mens selve begrebet for husstandsækvivaleret indkomst er den samme, som Finansministeriet anvender.

Figur 4. 25-årige fordelt på ungdomsuddannelse og højeste uddannelsesniveau blandt forældrene

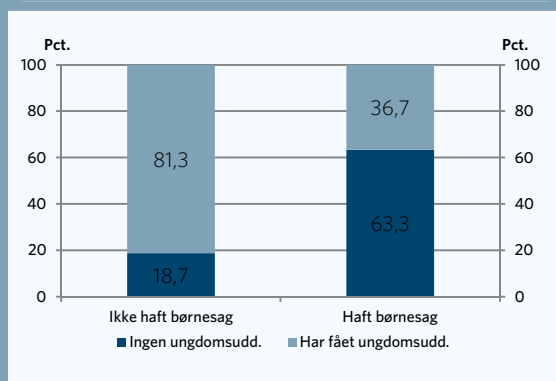
Anm.: Figuren dækker alle 25-årige med bopæl i Danmark pr. 1. januar 2012. Ekskl. unge, der er indvandret efter 15-års-alderen, og unge, der ikke har boet i Danmark under deres opvækst. Forældrene er fordelt efter højeste uddannelsesniveau. Ufaglærte dækker forældre med uoplyst uddannelsesbaggrund.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

Næsten to-tredjedele af de unge, der har haft en børnesag i løbet af deres opvækst, har ikke fået en ungdomsuddannelse.⁵ Det er mere end tre gange så mange som blandt de unge, der ikke har haft en børnesag.

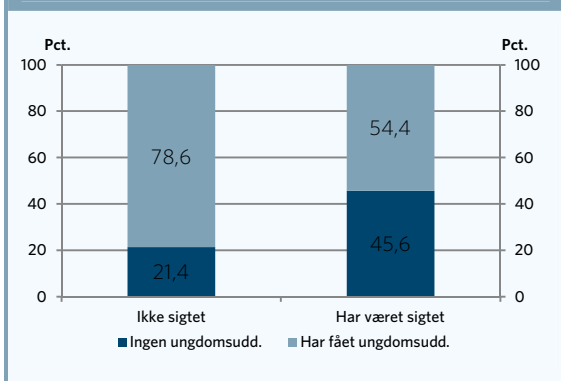
Tilsvarende sammenhæng ses i forhold til kriminalitet. Kun lidt mere end hver anden ung, der har været sigtet for kriminalitet som 14-16-årig, har som 25-årig fået en ungdomsuddannelse, og det er cirka 24 procentpoint mindre end blandt unge, der ikke har været sigtet.

Figur 5A. Andel med ungdomsuddannelse fordelt efter, om de unge har haft en børnesag

Anm.: Alle 25-årige med bopæl i Danmark pr. 1. januar 2012. Ekskl. unge, der er indvandret efter 15-års-alderen og unge, der ikke har boet i Danmark under deres opvækst. Børnesager er enten anbringelser eller forebyggende foranstaltninger. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

Figur 5B. Andel med ungdomsuddannelse fordelt efter, om de unge har været sigtet

Anm.: Alle 25-årige med bopæl i Danmark pr. 1. januar 2012. Ekskl. unge, der er indvandret efter 15-års-alderen, og unge, der ikke har boet i Danmark under deres opvækst. Det er undersøgt, om de unge har været sigtet for et kriminelt forhold som 14-16-årig. Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

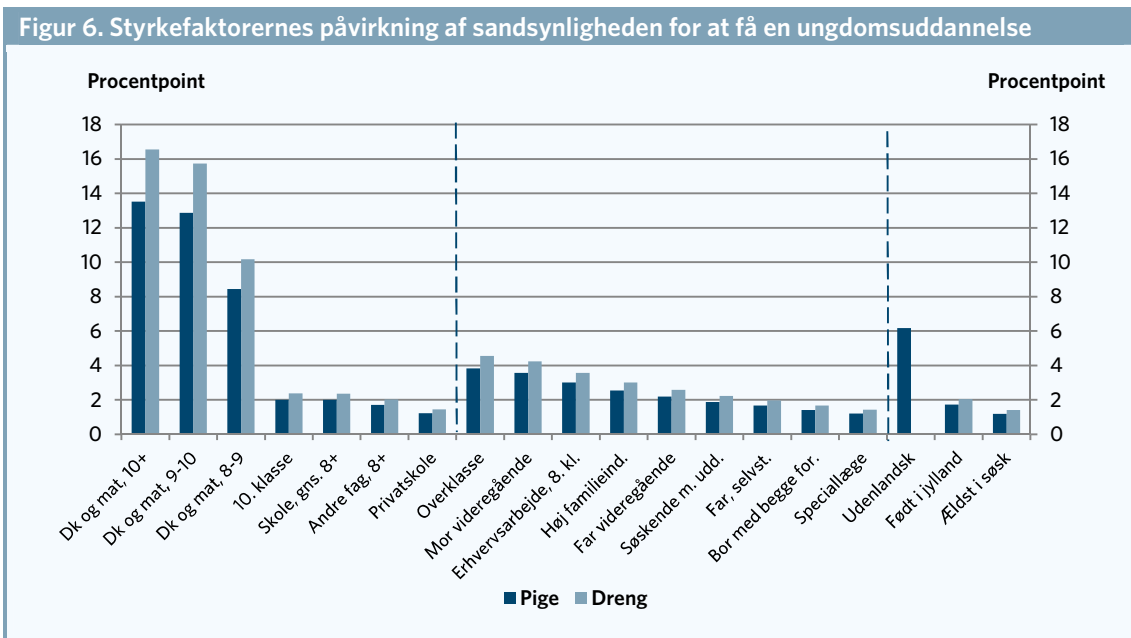
⁵ En børnesag vedrører enten en anbringelse uden for hjemmet eller en forebyggende foranstaltning, jf. sociallovgivningen, som fx aflastning eller andre støtteordninger.

Faktorer, der er med til at øge chancerne for at få en ungdomsuddannelse

Formålet med analysen er at klarlægge, hvilke faktorer der isoleret set er med til at øge chancerne for at unge får en uddannelse. Dette har vi gjort ved at opstille en model, der for alle 25-årige estimerer sandsynligheden for at få en ungdomsuddannelse ud fra de mere end 40 baggrundsvariable, som vi har samlet.

Nedenfor er fokus rettet imod de faktorer, der øger den unges chance for at få en ungdomsuddannelse.

I boks 2 ses, hvilke variable, der har signifikant betydning for at øge chancerne for at danske unge får en ungdomsuddannelse. Faktorerne er opdelt efter faglighed, social baggrund eller andre faktorer, og de er listet op således, at de faktorer, der har størst betydning, står først. Tilsvarende ses i figur 6, hvad de forskellige faktorer betyder for en gennemsnitlig dreng og pige.⁶

Anm.: Figuren viser ændringen i sandsynligheden for, at en gennemsnitlig pige hhv. dreng får en ungdomsuddannelse. Sandsynligheden er 83 pct. for pigen og 79 pct. for drengen i udgangspunktet. Se fodnote 4 for karakteristika for referencepersonen. Gl. karakterskala. Kilde: AE pba. beregninger og estimationer på Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

Det at have fået mindst 8,0 (gl. skala) i afgangsprøverne i 9. klasse i dansk og matematik øger sandsynligheden for at få en ungdomsuddannelse. For en gennemsnitlig pige forøges chancerne med 8-12 procentpoint, mens chancerne for en typisk dreng øges med 10-17 procentpoint. At have gået i 10. klasse eller at man har afsluttet grundskolen på en privatskole forøger ligeledes chancerne, selvom påvirkningen er noget mindre på 1-2 procentpoint.

⁶Afledte effekter i binære modeller, som fx en logit-model, kan ikke tolkes, uden at man definerer et standardeksempel. Her er valgt at vise, hvad styrke hhv. risikofaktorerne betyder for en gennemsnitlig pige hhv. dreng. Karakteristikaene for pigen og drengen er: opnået 7-8 i afgangsprøverne i 9. kl. i dansk og matematik, opnået 7-8 i andre fag, skolens gennemsnit i dansk og matematik er 7-8, ikke privatskole, ikke 10. klasse, faglærte forældre, fraskilte forældre, men ikke opvokset hos enlig forældre, ikke sammenbragte børn, hverken opvokset i hhv. over- eller underklassen eller med højeste eller laveste indkomster. Ikke flyttet siden fødslen, ikke opvokset i bolig med lidt plads eller almen bolig, midterst i en søskendeflok, ingen søskende med erhvervskompetencegivende uddannelse (14 år), den unge har ikke haft en social sag eller været sigtet. Har ikke været indlagt eller har diagnoser og har ikke været mere end gennemsnitligt til lægen. Født på Sjælland eller Bornholm.

Af sociale styrkefaktorer, der øger chancerne for at få en ungdomsuddannelse, er fx forældre med en videregående uddannelse (2-4 procentpoint), at være vokset op i overklassen i mindst to ud af tre år⁷ (3-4 procentpoint) eller i en familie med høj indkomst (2 procentpoint).

Det, at søskende har fået eller er i gang med en erhvervskompetencegivende uddannelse, øger også de unges chancer for at få en uddannelse med op til 2 procentpoint, ligesom det at være vokset op med begge sine biologiske forældre øger chancerne med 1 procentpoint.

Af andre faktorer, der har betydning, er det interessant, at dit nummer i søskendeflokken kan være afgørende. Børn, der er ældst i søskendeflokken, har 1 procentpoint større chancer for at få en ungdomsuddannelse, ligesom unge født i Jylland har 2 procentpoint større chancer end unge født på Sjælland. Desuden har piger med anden udenlandsk baggrund end dansk større sandsynlighed for at få en ungdomsuddannelse end etnisk danske piger. Det sidste er bemærkelsesværdigt i forhold til den beskri- vende gennemgang og profiltallene fra Ministeriet for Børn og Undervisning, der ellers viser, at piger med udenlandsk baggrund har sværere ved at få en ungdomsuddannelse. Denne analyse viser, at når man tager højde for socioøkonomisk baggrund, så betyder det at være pige med udenlandsk baggrund faktisk større chancer for at få en ungdomsuddannelse.

Boks 2. Faktorer, der øger chancerne for at få en ungdomsuddannelse

Boglige faktorer:

- Opnået mindst 8,0 (gl. skala) i dansk og matematik v. afgangsprøverne i 9. kl.
- Har gået i 10. klasse
- Har afsluttet 9. klasse på privatskole
- Gået på skole med mindst 8,0 i gns. i dansk og matematik (gl. skala)
- Fået mindst 8,0 (gl. skala) ved afgangsprøverne i andre fag

Sociale faktorer:

- Familien har tilhørt overklassen over længere periode (2 ud af 3 år)
- Mor eller far har en videregående uddannelse
- Vokset op i familie med høj indkomst (7 år)
- Haft erhvervsarbejde i 8. klasse
- Søskende har el. i gang med en erhvervskompetencegivende uddannelse (14 år)
- Vokset op med begge forældre (7 år)
- Far har selvstændig virksomhed (10 år)
- Har været ved speciallæge i sen barndom (14 år)

Andre faktorer:

- At være pige med udenlandsk baggrund (set ifht. at være etnisk, dansk pige)
- Ældst i en søskendeflok
- Født i Jylland (set ifht. Sjælland)

Anm.: AE har på baggrund af registeroplysninger på mere end 50.000 unge estimeret sandsynligheden for at få en ungdomsuddannelse inden 25-års-alderen. Kun signifikante effekter på 5%-niveau er angivet ovenfor. Angivelsen i parentes henviser til den unges alder på måletidspunktet. Kilde: AE pba. beregninger og estimationer på Danmarks Statistiks registerdata (1987-2012).

En række forhold har vist sig ikke at have betydning for de unges sandsynlighed for at få en ungdomsuddannelse. Fx har det at være på efterskole ikke nogen betydning, ligesom mors kriminelle forhold, forældrenes alder ved fødslen og by-tæthed.

⁷ Det er undersøgt, om den unge i mindst to ud af tre år (1990 - 1995 - 2000).

Vigtigheden af en god folkeskole

Analysen dokumenterer, at mange forhold har betydning for at få en ungdomsuddannelse i Danmark. Såvel den sociale baggrund som de unges faglige niveau har stor betydning, når det gælder om at få en uddannelse udover grundskolen. Selvom der naturligvis er stort samspil mellem de forskellige faktorer, så betyder resultaterne af analysen, at en styrket faglighed kan være vejen til en ungdomsuddannelse – uanset opvæksten. Netop derfor er det så vigtigt, at årene i grundskolen bruges på at klæde de unge på til at få en ungdomsuddannelse, dvs. til at kunne læse, skrive og regne.

Den folkeskolereform som regeringen vedtog i foråret og som træder i kræft i 2014 indeholder elementer, der vil være med til at højne de unges faglighed. Med indførelsen af lektiehjælp og flere undervisningstimer er der lagt op til en reform, der vil øge de unges faglige niveau.